

Motion till riksdagen 2020/21:3814

av **Håkan Svenneling m.fl. (V)**

med anledning av skr. 2020/21:56 Internationella försvarssamarbeten

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut	2
3 Inledning	2
4 Den militära alliansfriheten har tjänat Sverige väl	3
4.1 Gemensam säkerhet tillsammans med andra	4
4.2 En självständig säkerhetspolitik	4
4.3 Säkerhetspolitiska relationer	4
5 Nordiskt försvarssamarbete	5
6 Frankrike	6
7 Storbritannien	7
8 USA	7
9 EU	8
10 FN	9
10.1 FN-mandat som krav för insats	10
10.2 Agendan för kvinnor, fred och säkerhet	10
10.3 Barn i konflikt	10
10.4 Stoppa övergrepp av FN-personal	11
11 Nato	11
11.1 Riv upp värdlandsavtalet	12
11.2 Nej till Natooption	12
12 Övrigt materiel- och forskningsrelaterat samarbete	13

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör öka sitt engagemang för det fredsforebyggande arbetet både nationellt och internationellt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tydliggöra att det svensk-finska samarbetet också innebär upprätthållandet av Åland som demilitariserad zon och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör dra tillbaka det svenska deltagandet i den franska militära insatsen Task Force Takuba i Mali och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att Sverige ska lämna European Intervention Initiative (EI2) och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att lämna den brittiska snabbinsatsstyrkan Joint Expeditionary Force (JEF) och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att avveckla det trilaterala samarbetet med USA och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att Sverige ska lämna Pesco och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att militariseringen av EU stoppas samt lämna Europeiska försvarsbyrån och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inte bör delta i vare sig Europeiska försvarsfonden eller Europeiska fredsfaciliteten och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att reformera de fredsbevarande insatserna enligt förslagen i motionen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att säkerställa att svensk militär inte deltar i Natostaber och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato snarast bör rivs upp och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

I skrivelse 2020/21:56 Internationella försvarssamarbeten redogör regeringen för Sveriges internationella försvarssamarbeten. Skrivelsens tillkomst är ett resultat av att Vänsterpartiet tillsammans med andra riksdagspartier krävt en sådan redogörelse från regeringen.

Vänsterpartiet välkomnar regeringens skrivelse, som vi anser ger en tydligare bild av Sveriges militära försvarssamarbeten. I denna motion redogör vi först för vår övergri-

pande politik avseende försvarssamarbeten och sedan för vår syn på några av de samarbeten som Sverige deltar i.

4 Den militära alliansfriheten har tjänat Sverige väl

Utgångspunkten för Sveriges försvars- och säkerhetspolitik ska vara att värna vårt lands säkerhet. Det kräver en modern försvarsmakt som har förmågan att möta de olika former av hot som vårt land kan ställas inför men som också har möjlighet att vara en fredsbevarande kraft i andra delar av världen. Det kräver att Sverige har en trovärdig militär alliansfrihet. Vårt lands säkerhet förutsätter också en aktiv, självständig utrikespolitik med ett brett engagemang för demokrati, mänskliga rättigheter och folkrätt, för kvinnors frigörelse och global social rättvisa.

Vänsterpartiet vill se ett brett internationellt intresse för nedrustning, konfliktförebyggande insatser samt ett internationellt förbud mot massförstörelsevapen. Då behövs ett starkt FN, en återupprättad respekt för folkrätten och minskad vapenhandel.

Vänsterpartiet har också länge drivit på för ett förbud mot vapenexport till diktaturer, krigförande stater och länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna.

Sveriges militära alliansfrihet har tjänat oss och vår omvärld väl och har möjlighet att göra det under lång tid framöver. Den militära alliansfriheten har bidragit till att generation efter generation i Sverige kunnat leva i fred. Den militära alliansfriheten har dessutom gett oss ett utrikespolitiskt handlingsutrymme som gjort att Sverige kunnat spela en viktig internationell roll för fred och nedrustning – när den politiska viljan funnits.

Sverige har dock sakta men säkert alltmer frångått en traditionell och framgångsrik säkerhetspolitik som byggt på militär alliansfrihet, nedrustning, fredliga lösningar på konflikter, stöd till FN och solidaritet med tredje världen. Sedan vi blev medlemmar i Europeiska unionen (EU) har den svenska militära alliansfriheten urholkats alltmer. I dag är vi med och bidrar till militariseringen av EU, vårt samarbete med Nato stärks och det uppstår allt oftare frågetecken kring de internationella militära insatser vi deltar i. Regeringens oförmåga att rösta för FN-konventionen om förbud mot kärnvapen är ett exempel på denna utveckling.

Vänsterpartiet är emot denna utveckling. Vi menar att en oberoende och militärt alliansfri utrikespolitik är avgörande för Sveriges handlingsfrihet även i framtiden. Vi vill att Sverige främst ska inrikta sin internationella säkerhetspolitik på fredliga lösningar och på att förebygga kriser snarare än att förespråka militära lösningar.

Kvinnors roll i det säkerhetsbyggande arbetet och i konflikter är av särskilt intresse eftersom dessa frågor alltför sällan finns med på den internationella säkerhetspolitiska agendan.

En trovärdig svensk militär alliansfrihet innebär också ett behov av ett svenskt försvar med stark folklig förankring som har kapacitet att upprätthålla kontroll över svenskt territorium såväl som att möta de olika säkerhetshot vi står inför och kunna bidra i internationella insatser för att värna fred och säkerhet. För vidare läsning om Vänsterpartiets försvars- och säkerhetspolitik, se vår motion med anledning av proposition 2020/21:30 Totalförsvaret 2021–2025 (mot. 2020/21:3743).

4.1 Gemensam säkerhet tillsammans med andra

En trygg och säker värld kräver samarbete med länderna i vårt närområde. Kriser och konflikter stannar inte vid nationsgränserna. För att möta de hot vi står inför krävs ett gott samarbete med våra grannländer, framför allt våra närmaste nordiska grannländer, men även länderna runt Östersjön. Internationellt samarbete måste alltid bygga på att Sverige fattar självständiga beslut, men att vi har en nära kontakt och i vissa fall planerar och övar tillsammans med andra länder.

De största hoten mot Sverige och vår befolkning är i dag de civila hoten. Klimatförändringen leder till naturkatastrofer som bränder, torka och översvämningar, virusutbrott och antibiotikaresistens drabbar oss just nu och den snabba digitaliseringen i samhället kräver hög cybersäkerhet. Svensk försvars- och säkerhetspolitik måste syfta till att bygga långsiktig säkerhet i vårt närområde och i vår omvärld samt möta alla de hot vi står inför. Det kräver att begreppet säkerhet vidgas till att inkludera fler områden än det militära och att våra åtgärder involverar hela samhället utifrån ett totalförsvarsperspektiv. Sverige ska vara en aktiv part för nedrustning och fredliga lösningar i både EU och FN. Vi ska värna vår militära alliansfrihet när vi bygger säkerhet i gemenskap med vår omvärld. Endast ett mödosamt arbete för fred, avspänning och nedrustning ger resultat i form av ökad, ömsesidig säkerhet.

4.2 En självständig säkerhetspolitik

Militär alliansfrihet är en förutsättning för att kunna föra en självständig och progressiv utrikespolitik. Vänsterpartiet ser internationella samarbeten som en nödvändig och självklar del av ett globalt säkerhetspolitiskt arbete. Vi värnar samtidigt den militära alliansfriheten av samma anledning. Närmandet till Nato genom samförståndsavtalet om värdlandsstöd och deltagandet i EU:s stridsgrupper riskerar vår militära alliansfrihet och vårt oberoende. Det är en betydligt klokare säkerhetspolitisk strategi att självständigt kunna föra en progressiv utrikespolitik än att tvingas in i krig och konflikter vi själva inte valt.

Internationell säkerhet ska vila på folkrätt, samarbete och ett starkt globalt regelverk under FN:s ledning. Vänsterpartiet är starkt kritiskt till hur Nato förväntas ta en allt större roll på bekostnad av FN. I stället för att skicka soldater i EU:s, Natos eller Storbritanniens stridsgrupper (JEF) bör Sverige prioritera att öka FN:s möjlighet att agera fredsbevarande.

Vänsterpartiet motsätter sig att Sverige blir en bricka i stormaktsspelet. Landets ledning bör, som man tidigare gjort med framgång, verka för avspänning och nedrustning. Som en militärt alliansfri stat har Sverige tidigare haft ett stort internationellt förtroende i fredsförhandlingar. Det bör vara vårt mål att återta den rollen i stället för att medverka till ökad spänning och upprustning. Sverige borde motverka de verkliga orsakerna till krig och de hot mot Sverige och världen som klimatförändring och de ökande klyftorna mellan fattiga och rika utgör. Fred byggs bäst med fredliga medel.

4.3 Säkerhetspolitiska relationer

Att samarbeta med andra länder och organisationer är nödvändigt. En förutsättning för ett fördjupat samarbete med andra länder och organisationer är dock att detta inte inskränker Sveriges militära alliansfrihet. Den militära alliansfriheten är en förutsättning

för att Sverige ska kunna föra en självständig utrikespolitik för fred och nedrustning och bidrar också tydligt till att vi kan värna vårt lands säkerhet.

Sverige ska vara en stark röst i det globala fredsarbetet. Sverige ska agera fredsfrämjande, fredsskapande och fredsbevarande på en folkrättsligt förankrad grund, t.ex. efter antagen resolution i FN:s säkerhetsråd. Vi ska delta aktivt i de samarbeten som ligger till grund för ett sådant arbete. Särskild tonvikt bör läggas på begreppet ”mänsklig säkerhet”. Det är ett begrepp som kan bilda utgångspunkt för ett nytänkande. Det myntades inom FN-systemet 1994 (UNDP:s Human Development Report) och markerar en förskjutning från staters säkerhet genom vapen, till folkens och människornas säkerhet genom utveckling och samarbete. Genom att flytta fokus från staten till människorna förändras vår bild av vad som bör ingå i och prioriteras i en säkerhetspolitisk debatt, och än mer av hur säkerhetsproblem bör lösas.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) är världens största och bredaste regionala säkerhetsorganisation med 57 deltagande stater som förutom Europa och Ryssland också inkluderar de forna sovjetrepublikerna i Kaukasien och Centralasien samt Mongoliet, USA och Kanada. Som en fungerande organisation för rapportering om planerade militärövningar och inspektioner utgör OSSE en viktig aktör för en politisk dialog. Organisationen har en särskilt viktig roll i arbetet med att lösa den rysk-ukrainska konflikten med anledning av Rysslands annektering av Krimhalvön. Vänsterpartiet har tidigare ansett att Sverige bör ta en mer aktiv del i och högre prioritera arbetet i OSSE. Under 2021 har Sverige den viktiga rollen som ordförande i OSSE.

Sverige bör öka sitt engagemang för det fredsförebyggande arbetet både nationellt och internationellt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Nordiskt försvarssamarbete

Ett ökat nordiskt samarbete är både viktigt och efterfrågat. Nordic Defence Cooperation (Nordefco) är en viktig del av det samarbetet. Vänsterpartiet ser möjligheter att fördjupa samarbetet med våra nordiska grannländer, i synnerhet Finland, på en rad områden inom försvarspolitik. Vi ställer oss bakom ett utökat nordiskt samarbete på försvarsområdet för effektiviserad resursanvändning, ökad effekt och ökad militär förmåga, så länge det inte hotar den nationella beslutanderätten avseende säkerhetspolitiken och det nationella försvaret. Sveriges militära alliansfrihet får inte påverkas. Det nordiska samarbetet ska inte ersätta svensk förmåga, utan de ska komplettera varandra.

Att flera av de nordiska länderna är medlemmar i Nato komplicerar naturligtvis ett nordiskt försvarssamarbete. Det är därför av vikt att hitta former för ett ökat samarbete utan att det för oss närmare Nato. Vi menar att ett ökat nordiskt samarbete inom försvars- och säkerhetsfrågor kan fungera som en motvikt till högerns och Socialdemokraternas närmande till Nato, särskilt i en tid när spänningarna inom Nato är allt tydligare och flera av Natos medlemsländer, som Turkiet, Polen och Ungern, utvecklas i helt fel riktning avseende respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar.

Europas längsta gräns mellan två länder går mellan Sverige och Norge, framför allt genom bergskedjan Skanderna. Historien har visat att de svensk-norska kontakterna och

kommunikationerna är av yttersta vikt vid en kris. Det finns starka säkerhetspolitiska skäl att i högre utsträckning betrakta Norden som en geopolitisk helhet.

Åland har historiskt haft en särskild ställning vad gäller militär närvaro. Med bakgrund i det s.k. Ålandsservitutet har Åland demilitariserats och sedermera neutraliserats. Sverige ska stå upp för ett demilitariserat och neutraliserat Åland och vara tydligt gentemot omvärlden med att ett ökat militärt samarbete mellan Sverige och Finland inte innebär några avsteg från detta.

Regeringen nämner inte i skrivelsen att Åland är en demilitariserad zon. Vänsterpartiet anser att det är viktigt att tydliggöra, inte minst för omvärlden, att det nära svensk-finska samarbetet också innebär upprätthållandet av Åland som demilitariserad zon.

Regeringen bör tydliggöra att det svensk-finska samarbetet också innebär upprätthållandet av Åland som demilitariserad zon. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet har flera förslag för att utveckla det nordiska samarbetet. Sverige bör arbeta för att såväl Norden och Arktis som Östersjön blir kärnvapenfria zoner. För vidare läsning om Vänsterpartiets politik se vår motion Samarbetet i Norden och Baltikum (mot. 2020/21:597).

6 Frankrike

Frankrike är ett av de pådrivande länderna för ett ökat militärt samarbete inom EU och ett land med kärnvapen och stora militära intressen i världen. Riksdagen gav genom godkännandet av propositionen Svenskt deltagande i militär insats för stärkt säkerhet i Mali (prop. 2019/20:86) sitt medgivande till ett svenskt deltagande i den franska militära insatsen Task Force Takuba i Mali om högst 250 personer. Vänsterpartiet röstade emot propositionen. Vänsterpartiet ser stora risker med Sveriges deltagande i denna insats i det osäkra läge som coronapandemin innebär.

Task Force Takuba är en del av den franska insatsen Barkhane. Den skiljer sig från FN:s fredsbevarande insats Minusma genom att vara en offensiv insats som är inriktad på bekämpning av beväpnade terroristgrupper, och det är därmed en insats som innebär mycket större risker för den utsända personalen. I propositionen beskrivs den folkrättsliga grunden för ett svenskt deltagande i Task Force Takuba. För Vänsterpartiet är det en förutsättning att det finns en tydlig folkrättslig grund för att delta i internationella insatser. Alla beslut om militärt våld som en sista utväg för att skydda freden och de mänskliga rättigheterna ska ske på FN:s uppdrag eller annan folkrättslig grund. Samtidigt är det viktigt att göra en enskild bedömning i varje enskilt fall. Vänsterpartiet hade hellre sett att Sverige inte hade minskat sitt bidrag till FN:s insats i Mali, Minusma. Nu har vi i stället två militära insatser i Mali, varav en alltså är en offensiv insats under ledning av Frankrike. Att delta i enskilda länders militära insatser i stället för att satsa på FN-insatser är en utveckling som Vänsterpartiet inte stöder.

Regeringen bör dra tillbaka det svenska deltagandet i den franska militära insatsen Task Force Takuba i Mali. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

European Intervention Initiative (EI2) inrättades på franskt initiativ. Enligt skrivelsen syftar EI2 till att utveckla en gemensam strategisk kultur mellan de deltagande

länderna. Gemensam strategisk lägesanalys, scenarioutveckling, planering, stöd till insatser och doktrinutveckling är exempel på samarbetsområden som nämns i skrivelsen.

Vänsterpartiet anser inte att EI2 är ett militärt samarbete som gynnar Sveriges intressen. Regeringen bör återkomma med förslag om att Sverige ska lämna EI2. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Storbritannien

Storbritannien är en kärnvapenmakt och ett land med stora militära intressen i världen, främst utifrån sina nuvarande och tidigare kolonier. Landet har ett historiskt betingat nära samarbete med USA, som är starkt även i dag. På det militära området har det under 2000-talet bl.a. manifesterats i invasionerna av Afghanistan 2001 och Irak 2003.

Joint Expeditionary Force (JEF) är ett ramverk för en snabbinsatsstyrka som leds av Storbritannien och inkluderar nio länder i norra Europa. Vänsterpartiet anser att Sverige bör lämna den brittiska snabbinsatsstyrkan JEF. Regeringen bör återkomma med förslag om att lämna den brittiska snabbinsatsstyrkan JEF. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 USA

USA har världens i särklass största militär. Man har ett omfattande innehav av kärnvapen, en stor militärindustri och många militärbaser runt om i världen. USA har särskilt efter andra världskriget fört en imperialistisk politik runt om i världen där man genom hot eller användande av militär makt påverkat utvecklingen i en rad länder över hela världen. Hur man har motiverat sitt användande av militär makt har varierat, men huvudmotivet har alltid varit att säkerställa USA:s ekonomiska och politiska intressen i världen. Vänsterpartiet har under lång tid kritiserat såväl USA:s imperialistiska politik i allmänhet som enskilda militära angrepp och krig.

Sverige har under lång tid ökat sitt militära beroende av USA, dels genom anpassning och närmande till Nato, dels genom stor vapenimport från USA. De senaste åren har antalet gemensamma övningar med amerikansk militär ökat kraftigt. Detta är en utveckling som Vänsterpartiet sedan länge kritiserat, då den inte bidrar till ökad säkerhet utan i stället ökar spänningarna i vårt närområde.

USA har också försökt påverka svensk säkerhetspolitik. Ett sådant tillfälle var när försvarsminister Peter Hultqvist mottog ett brev från USA:s regering med påtryckningar för att Sverige inte skulle underteckna FN:s kärnvapenkonvention. Efter brevet bytte den svenska regeringen ståndpunkt och valde att inte underteckna konventionen. Det finns också uppgifter, såväl i närtid som historiskt, om att USA bedrivit signalspaning mot Sverige, utan några starka reaktioner från Sveriges regering.

År 2018 undertecknade Sverige, Finland och USA en trilateral avsiktsförklaring (Statement of Intent) om fördjupat försvarssamarbete. Vänsterpartiet anser inte att Sverige gynnas av ett fördjupat samarbete med USA utan att det i stället ökar hotbilden mot Sverige. Vänsterpartiet anser därför att det trilaterala samarbetet med USA bör

avvecklas. Regeringen bör återkomma med förslag om att avveckla det trilaterala samarbetet med USA. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 EU

Det s.k. fredsprojektet EU militariserar nu i snabb takt och Sverige anpassar sig. Redan vid folkomröstningen om medlemskap i EU varnade Vänsterpartiet för riskerna att EU skulle utvecklas till ett militärt samarbete. Danmark såg samma risker och valde därför att skriva in undantag i sitt avtal om EU-medlemskap. Den svenska regeringen ger sitt stöd till EU:s försvarsbygge, något vi anser är ett historiskt misstag. Starka krafter inom EU arbetar för att militarisera unionen. Bakom detta står framför allt federalisterna i EU, som vill bygga ett militariserat Europas förenta stater. För dem var införandet av den gemensamma valutan, euron, en viktig framgång. Ett gemensamt försvar är den nya centrala delen i deras bygnadsplan för en EU-supermakt.

Ett svenskt stöd till EU:s försvarsbygge minskar våra möjligheter att vara en stark röst för fred och nedrustning både i Europa och i världen, när vi på detta sätt inordnar oss i forna kolonialmakters agerande med olika intressesfärer och bakvägen knyts till både kärnvapenmakter och Nato. Att som regeringen i detta läge peka ut EU som Sveriges viktigaste utrikes- och säkerhetspolitiska arena gör denna utveckling än mer oroande.

Vänsterpartiet är motståndare till det fördjupade försvarssamarbetet inom den strategiska kompassen. EU har gjort en säkerhetspolitisk omvärldsanalys och vill se en tydligare politisk strategisk inriktning för europeiskt säkerhets- och försvarssamarbete. Vänsterpartiet värnar den svenska alliansfriheten och anser att den typ av säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete som den strategiska kompassen innebär försvårar alliansfriheten. Vi anser att försvarssamarbetet inom EU inte ska fördjupas och menar att regeringen ska motsätta sig alla förslag som leder i den riktningen.

En annan avgörande kraft bakom EU:s militarisering är det militärindustriella komplexet, de europeiska storföretag som producerar alla typer av vapen och militärutrustning. De vet att de kan göra enorma vinster med den kraftiga upprustning som planeras. Deras lobbyister springer i skytteltrafik till EU-kommissionen och EU-parlamentet för att få stöd för bygget av försvarsunionen.

Sverige har tidigare intagit en sunt skeptisk, i grunden negativ, inställning till militariseringen av EU. Vårt lands historia med mer än 200 år av fred är unik. Den viktigaste, om än inte den enda, förklaringen till detta är den militära alliansfriheten. Att regeringen bejaktar EU:s militarisering, vars mål är en försvarsunion i nära samarbete med Nato, är ännu ett steg bort från den militära alliansfriheten. Dessutom sker det utan någon allmän och folkligt förankrad debatt.

Att säga ja till EU:s försvarsbygge innebär också att Sverige ställer sig på samma militära sida som de gamla stora kolonialmakterna i Europa. Den säkerhet som nu ska byggas med EU och en allt hårdare hoptvinning med Nato består av en hårt uppskruvad retorik och allt intensivare militärövningar och upprustningsprogram – och inte minst en ständigt ökande spänningsnivå. Vänsterpartiet menar att Sverige bör avbryta allt samarbete som bidrar till militariseringen av EU. Vi är emot en gemensam säkerhets- och försvarspolitik för EU och det permanenta strukturerade samarbetet Pesco. I stället bör EU prioritera en roll som förtroendeskapare och fredsbyggare i Europa. Regeringen bör

återkomma med förslag om att Sverige ska lämna Pesco. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

År 2004 bildades den europeiska försvarsbyrån EDA. Byråns syfte är att utveckla försvarskapaciteten, stärka samarbetet om krigsmateriel, stärka försvarsindustrin i Europa samt främja militär forskning och utveckling. EDA växer och Sverige har anställd personal på plats. EDA är en del av EU:s militarisering och upprustning. Sverige bör verka för att militariseringen av EU stoppas samt lämna Europeiska försvarsbyrån. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet är motståndare till alla samarbeten som syftar till att främja europeisk försvarsindustri, som Europeiska försvarsfonden (EDF) samt Europeiska fredsfaciliteten (EPF), vars syfte är att bidra till fler gemensamma europeiska militära insatser. Sverige bör inte delta i vare sig Europeiska försvarsfonden eller Europeiska fredsfaciliteten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10 FN

FN skapades i spåren av andra världskriget i syfte att rädda kommande generationer undan krigets gissel. En gemensam global säkerhetsarkitektur skulle en gång för alla sätta stopp för storskaliga konflikter mellan världens länder.

Steg för steg har världsorganisationen kommit att utvecklas till något betydligt större och bedriver verksamhet inom allt från internationell handel och luft- och sjöfartsreglering till fattigdomsbekämpning, mänskliga rättigheter samt miljö- och klimatfrågor.

FN är den enda organisationen där i stort sett alla världens länder är medlemmar. Det ger stor potential men det innebär också stora utmaningar. Vitt skilda politiska system, traditioner och intressen gör att medlemsländerna ofta har svårt att komma överens. Nationella geo- och säkerhetspolitiska överväganden ställs mot varandra och spänningar mellan länder och regioner tydliggörs i FN.

Förenta nationerna har en unik roll och ställning i världen. Trots organisationens brister och tillkortakommanden måste vi inse att det inte finns någon annan organisation eller arena som kan ersätta FN. Det finns därför inget alternativ till att arbeta för att reformera, stärka och utveckla FN.

Sverige har som långvarig FN-vän och stor givare till FN-systemet och med säkerhetsrådsplatsen 2017–2018 en viktig roll att spela i att utveckla och stärka organisationen. Förtroendet för FN bland Sveriges befolkning är relativt stort och flera svenskar har haft framträdande roller inom FN-systemet, från Dag Hammarskjöld till Inga-Britt Ahlenius, Margot Wallström och Jan Eliasson. Vårt starka stöd och vår höga tilltro till FN får dock aldrig vara villkorslösa. Brister ska påtalas och kritik framföras. I och med vår goda relation till FN-systemet har vi både ett särskilt ansvar för organisationens utveckling och goda möjligheter att påverka den. Det finns utrymme för Sverige att ta en mer framträdande roll inom FN-systemet.

I motionen Ett starkare FN (mot. 2016/17:48) beskriver vi en del av de reformer som behövs närmare. Nedan beskrivs några frågor som är centrala för Sveriges deltagande i FN:s fredsinsatser.

10.1 FN-mandat som krav för insats

Vänsterpartiet vill att Sveriges försvarsmakt ska kunna hjälpa till internationellt och vid behov agera fredsbevarande i andra delar av världen. Vi värnar folkrätten, mänskliga rättigheter och konfliktförebyggande insatser. Det svenska försvaret deltar i internationella insatser, inte för att kriga utan för att vara med och säkra fred och bygga upp samhällen, tillsammans med stora civila insatser med bistånd och utvecklingssamarbete.

FN är den viktigaste internationella organisationen för frågor som rör konflikter, säkerhet och nedrustning, även om FN också har brister som måste åtgärdas. Genom folkrätten har FN en särställning som det organ som kan ge mandat till internationella militära insatser med folkrättslig grund. Vänsterpartiets önskan är att FN ska ha kapacitet och förmåga att genomföra alla internationella insatser själva. Så är dock inte fallet. Under det senaste decenniet har FN delegerat genomförandet av ett stort antal internationella insatser till andra organisationer. Vänsterpartiet har därför i vissa fall stöttat svenskt deltagande i insatser som beslutats av FN men genomförts av andra organisationer eller länder. Det ska dock finnas mycket goda skäl för att Sverige ska delta i en sådan insats.

Sverige bör verka för att samtliga FN-insatser alltid har till uppgift att övervaka de mänskliga rättigheterna. I dag saknar exempelvis FN-styrkan Minurso i det ockuperade Västsahara denna rätt.

10.2 Agendan för kvinnor, fred och säkerhet

År 2000 antogs FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet av ett enhälligt säkerhetsråd. Sju uppföljande resolutioner har därefter antagits, och tillsammans utgör de åtta resolutionerna den internationella agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Resolutionerna slår fast att kvinnors ökade deltagande i att förebygga, hantera och lösa konflikter samt i fredsbyggande och återuppbyggande efter konflikt är en förutsättning för att uppnå hållbar internationell fred och säkerhet.

Trots att det är 20 år sedan resolution 1325 antogs har det visat sig svårt att göra verklighet av agendan. Den har på flera sätt hamnat i ett eget stuprör, utan att fullt ut genomsyra de resolutioner som säkerhetsrådet antar.

De tio länder som bidrar med mest personal till FN:s fredsbevarande insatser står för omkring hälften av insatsernas samlade personalstyrka. Av dessa tio stater har endast två antagit nationella handlingsplaner för resolution 1325. Att dessa stater har handlingsplaner är extra viktigt för efterlevnaden av agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Sverige bör verka för att de stater som bidrar med personal till FN:s fredsbevarande insatser antar nationella handlingsplaner för resolution 1325 och ge stöd till detta arbete.

10.3 Barn i konflikt

Under Sveriges två år som medlem i FN:s säkerhetsråd (2017–2018) var Sverige också ordförande för säkerhetsrådets formella arbetsgrupp om barn och väpnad konflikt (Children and Armed Conflict, CAAC). Arbetsgruppen etablerades genom resolution 1612 (2005) och består av säkerhetsrådets medlemmar. Utgångspunkten är att barn är särskilt sårbara i kriser och konflikter och därför behöver särskilt skydd. Till exempel börjar omkring 420 miljoner barn sin dag i en konfliktzon. Barn befinner sig dessutom

allt oftare i frontlinjen då attacker på skolor och sjukhus ökar och tidigare säkra platser har blivit strategiska mål. Om barn inte får hjälp att bearbeta sina upplevelser av konflikter riskerar detta att få förödande konsekvenser för deras mentala utveckling.

Arbetsgruppens roll är att lägga fram slutsatser och rekommendationer om hur barn i väpnad konflikt kan skyddas. Ordförandeskapet i arbetsgruppen gav Sverige en unik politisk plattform i denna viktiga fråga som man också använde aktivt. Ett exempel på det är att säkerhetsrådet antog en av Sverige framförhandlad resolution (2427) om barn och väpnad konflikt i juli 2018. Resolution 2427 är den första säkerhetsrådsresolution som slår fast den centrala principen att barn i väpnade konflikter i första hand ska behandlas som offer.

När Sverige ledde arbetsgruppen startade man också en referensgrupp med svenska civilsamhällesorganisationer och inrättade en särskild ambassadör för barn och väpnad konflikt – Gufran Al-Nadaf. Efter Sveriges tid i säkerhetsrådet verkar dock frågan ha försvunnit från den svenska agendan, samtidigt som den särskilda ambassadörsposten tagits bort. När Sverige lämnade över ordförandeskapet i gruppen sammanfattade FN-ambassadören Olof Skoog vad som behövde göras framöver i ett brev till säkerhetsrådet. I det finns konkreta punkter som även Sverige bör ta fasta på, även efter tiden i säkerhetsrådet. Sveriges röst och stöd behövs. Vänsterpartiet anser att Sverige bör återuppta engagemanget kring barn i konflikt. Regeringen bör återkomma med förslag om att stärka Sveriges engagemang kring barn i konflikt.

10.4 Stoppa övergrepp av FN-personal

När Anders Kompass avslöjade sexuella övergrepp begångna av FN-personal belyste han ett problem som tyvärr inte är nytt i FN:s historia. FN:s egna rapporter liksom rapporter av oberoende organisationer och individer har genom åren beskrivit grova sexuella övergrepp och utnyttjande i FN:s internationella insatser.

Det har vidtagits åtgärder för att bekämpa problemet, bl.a. genom FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet. Trots dessa insatser sker övergrepp fortfarande och behoven av ytterligare insatser är uppenbara. Bland annat bör generalsekreterarens Zero Tolerance Bulletin inkluderas i MOU (Memorandum of Understanding) och Terms of Reference inför fredsbevarande operationer. FN:s Ten Rules and We Are United Nations Peacekeepers, som i dagsläget ses som riktlinjer, bör göras till rättsligt bindande dokument.

Ordentliga klagomålsmekanismer, där offren garanteras stöd, uppföljning av fall och kompensation för skador bör etableras. Förståelse av jämlikhet och jämställdhet borde inkluderas i urvalsprocesser till fredsbevarande styrkor. Obligatorisk och rigorös utbildning i att förebygga förekomster av sexuella övergrepp bör genomgåas av alla som ska delta i en insats. Immuniteten för dem som deltar i en fredsbevarande insats bör hävas. Sverige bör verka för att reformera de fredsbevarande insatserna enligt förslagen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11 Nato

Under en lång tid har Sveriges försvar tvinnats allt tätare samman med Nato. Under samma tid har Nato och Natoländer genomfört tre extremt misslyckade krig i Afghanistan, i Irak och i Libyen som starkt bidragit till den flyktingkatastrof EU nu

misslyckas med att hantera samt framväxten av terrororganisationen Daish/IS med spridning till bl.a. Mali dit nu svenska soldater skickats. Vårt deltagande i Afghanistan-kriget har utvärderats med tämligen förödande kritik, men trots det fortsätter det organisatoriska hoptvinnandet med både Natostrukturer och Natoländer.

Förutom deltagandet i Partnerskap för fred (PFF) har en svensk ambassad upprättats vid Natos högkvarter. Sverige deltar också i Nato Stratcom i Riga och Natos cybercenter i Tallinn. Tillsammans med flera bilaterala avtal med länder som t.ex. Polen eller som en del av den brittiska snabbinsatsstyrkan JEF och liknande binds Sverige allt hårdare vid Nato. Samtidigt som allt detta drar resurser från vårt eget försvar är det svårt att se på vilket sätt det höjer Sveriges försvarsförmåga. Strävan efter ökad interoperabilitet gör oss dessutom alltmer beroende av Nato och skapar bilden av Sverige som inofficiell Natomedlem. Sverige deltar i dag i en rad internationella samarbeten som, trots att de sker till relativt höga kostnader, inte förmår skapa säkerhet – vare sig för Sverige eller för vår omvärld. Vänsterpartiet vill se en offensiv freds- och säkerhetspolitik som sätter demokrati, folkrätt och mänskliga rättigheter i centrum. Vi vill se en omfördelning där resurser flyttas från några av våra största militärt inriktade internationella samarbeten till förebyggande och säkerhetsskapande åtgärder.

Vänsterpartiet är kritiskt till att Sveriges försvar i allt högre utsträckning integreras i Natos strukturer och med Natoländernas försvarsorganisationer. Ett exempel på detta är den svenska utbildningsinsatsen i Irak som har kommit att förändras till sin karaktär och i praktiken kommit allt närmare Natoinsatsen NMI. Vänsterpartiet anser att svenska militärer inte ska ingå i Natostaber. Regeringen bör återkomma med förslag om att säkerställa att svensk militär inte deltar i Natostaber. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För vidare läsning se vår motion med anledning av proposition 2020/21:21 Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak (mot. 2020/21:3741).

11.1 Riv upp värdlandsavtalet

Vänsterpartiet motsätter sig samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato, det s.k. värdlandsavtalet, då avtalet minskar trovärdigheten i vår militära alliansfrihet utan att ge garantier för en ökad militär säkerhet för Sverige. Tvärtom anser vi att Natostyrkor på svenskt territorium ökar spänningen i vårt närområde.

I och med den ökade närheten till Nato riskerar Sverige att dras in i förödande krig och konflikter. I och med deltagande i en alltmer upptrappad retorik-, övnings- och rustningsspiral både höjer vi spänningen och riskerar att av rena misstag förorsaka förluster i människoliv. Detta samarbete har nyligen illustrerats genom Aurora 17, den största svenska försvarsmaktsövningen på mer än 20 år. Med USA i spetsen deltog hela sex Natoländer i denna övning. Detta är ytterligare ett steg i fel riktning och bidrar till den spiral som snarare minskar vår nationella och mänskliga säkerhet än motsatsen. Samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato bör snarast rivas upp. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11.2 Nej till Natooption

Sveriges säkerhetspolitiska linje har legat fast under mycket lång tid. Vår militära alliansfrihet tjänar oss väl och bidrar till stabilitet och säkerhet i norra Europa. Den

förutsätter en aktiv, bred och ansvarsfull utrikes- och säkerhetspolitik i kombination med fördjupade försvarssamarbeten, särskilt med Finland, och en trovärdig nationell försvarsförmåga.

I december 2020 röstade riksdagen för en s.k. Natooption, efter att Sverigedemokraterna plötsligt svängt i frågan. För de övriga högerpartierna handlar beslutet om att närma sig Nato, medan Sverigedemokraterna fortfarande säger nej till medlemskap i försvarsalliansen. Beslutet vilar därmed på en mycket skakig grund, vilket är olyckligt i dessa sammanhang.

Sverige ska bidra till långsiktig stabilitet och säkerhet i vår del av Europa. Det finns inga som helst signaler från Finland om att en avsaknad av en uttalad svensk Natooption är ett problem i relationerna mellan våra båda länder. Tvärtom riskerar en plötslig och oförberedd omsvängning att skapa just den osäkerhet om den svenska säkerhetspolitiken som Finland i alla kontakter uttrycker oro för.

Trots flera år av arbete i den av regeringen tillsatta Försvarsberedningen, där samtliga åtta partier varit företrädare, har inte frågan om en Natooption lyfts fram där. Vänsterpartiet tar avstånd från ett plötsligt försök till en snabb och oansvarig säkerhetspolitisk omsvängning, med kort beredning i ett sammansatt utrikes- och försvarsutskott utan möjlighet till ordentlig diskussion och debatt om vad detta skulle medföra eller utredning om beslutet och dess effekter på svensk säkerhets- och försvarspolitik. Vi anser att Sveriges säkerhetspolitiska linje ska fortsätta att ligga fast och att Sverige inte ska gå med i Nato eller anta en s.k. Natooption. Det saknas dessutom folkligt stöd för en sådan inriktning. Vänsterpartiet är stark motståndare till en svensk Natooption och alla närmanden till Nato.

12 Övrigt materiel- och forskningsrelaterat samarbete

Av skrivelsen framgår att Sverige har ingått bilaterala samförståndsavtal (memorandum of understanding) avseende materiel, forskning och utveckling med fler än 30 länder. Bland dem finns de länder som använder Jas 39 Gripen: Sydafrika, Ungern, Tjeckien, Thailand och Brasilien. Sverige och Brasilien ingick också ett strategiskt partnerskap 2009 i syfte att fördjupa det bilaterala samarbetet inom flera områden, bl.a. vad gäller försvarsmateriel.

Vänsterpartiet är mycket kritiskt till det regelverk som styr exporten av svensk krigsmateriel och regeringens arbete för att främja export av krigsmateriel till diktaturer, länder som bryter mot mänskliga rättigheter och/eller befinner sig i väpnad konflikt. Flera av de länder som Sverige har samförståndsavtal med, som nämns i skrivelsen, har antingen sådana brister att de inte bör vara mottagare av svensk krigsmateriel eller så utvecklas de i en riktning som leder till att de snart kan väntas ha sådana brister. Mer bilaterala samarbeten om utveckling utmanar också Sveriges exportkontroll då samarbeten kan anses vara så viktiga att kompromisser görs med Sveriges kontroll över var slutprodukterna hamnar.

Vänsterpartiet menar, och har motionerat om, att regeringens exportfrämjande inte bör inkludera export av krigsmateriel över huvud taget. I synnerhet bör främjandet inte riktas mot diktaturer och krigförande stater, i strid med regelverket för export av krigsmateriel, politiken för global utveckling och Agenda 2030.

Håkan Svenneling (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Elin Segerlind (V)

Jens Holm (V)

Yasmine Posio (V)

Jessica Thunander (V)